

B

944

ELLENŐRIZVE 1975.

ZMKA. TUD. KÖNYVTÁR
ARCHIVUM
Lelt. sz.: 156

A. 1865-5 A

145b

HADBAVONULTAKRÓL VALÓ GONDOSKODÁS

79

A hadbavonultakról való gondoskodás
Könyv

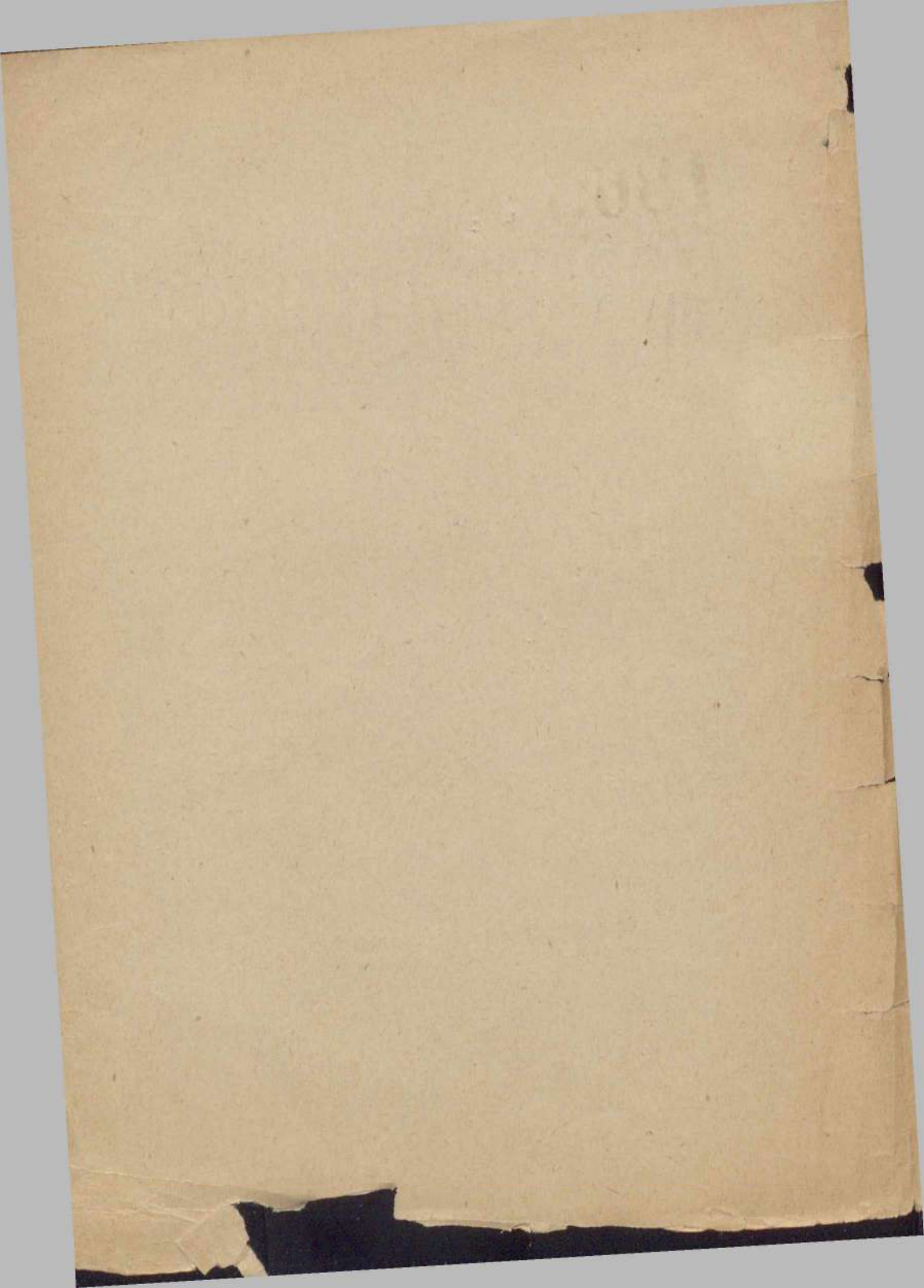
TARTALMA:

I. Hadisegélyezés	— — — — —	3
II. Hadbavonultak (katonai szolgálatra bevonultak) és hozzátartozóik polgári érdekeinek védelme	— —	9
III. Tűzharcosok részére biztosított kedvezmények	—	17
IV. A harctéren különös érdemeket szerzett honvéd egyének jutalmazása	— — — — —	20
V. Hadigondozás	— — — — —	22

Összeállította a m. kir. honvédelmi
minisztérium X. csoportfőnöke

BUDAPEST, 1943

1865

A HADBAVONULTAKRÓL VALÓ GONDOSKODÁS

TARTALMA:

I. Hadisegélyezés	— — — — —	3
II. Hadbavonultak (katonai szolgálatra bevonultak) és hozzátartozóik polgári érdekeinek védelme	— —	9
III. Tűzharcosok részére biztosított kedvezmények	—	17
IV. A harctéren különös érdemeket szerzett honvéd egyének jutalmazása	— — — — —	20
V. Hadigondozás	— — — — —	22

Összeállította a m. kir. honvédelmi
minisztérium X. csoportfőnöke

BUDAPEST, 1943

Felelős kiadó: Tarnaváry Árpád m. kir. ezredes.
a m. kir. honvédelmi minisztérium X. csoportfőnöke

437105. — Athenaeum, Budapest Felelős: Kárpáti Antal igazgató.

I. FEJEZET

A hadisegélyezés

Célja

A honvédelmi kötelezettségének teljesítése végett szolgáltatételre (munkára) bevonuló egyén otthonából való tartós távozása folytán abba a helyzetbe juthat, hogy családjának, illetve hozzátartozóinak további eltartásáról gondoskodni nem tud. Vonatkozik ez természetszerűleg azokra, akik a bevonulás által polgári keresetüktől, illetve jövedelmüktől teljesen vagy jelentős részben elesnek. Ilyen esetben az állam védelmébe veszi a családfő és kenyérkereső nélkül maradt családot és hozzátartozókat és őket folytatólagos pénzsegélyben részesíti. Ezt a pénzjuttatást »*hadisegély*«-nek nevezzük.

A katonai bevonulás folytán — különösen háború esetén, amikor tömegesen vonulnak be az emberek — az állam elveszti dolgozó férfiainak igen jelentékeny részét. Ezt a hiányzó munkaerőt pótolni kell, egyrészt azért, hogy a hadsereg ellátása biztosítva legyen, másrészt pedig azért, hogy a termelés folytonosságát zökkenés ne érje. Az ellenséget ugyanis csak akkor tudjuk legyőzni, ha az itthonmaradtak kivétel nélkül kiveszik részüket a közös nemzeti munkából. Enélkül nincs győzelem. A bevonuló munkásokat és dolgozókat ilyenmódon az itthonmaradó — életkörülményeiknél fogva munkára alkalmas — családtagok és hozzá-

tartozók váltják fel, akik az üresen maradt munkahelyeket elfoglalják és ezáltal a nemzet dolgozó rétegébe besorolnak. Így lesz háború esetén az eltartottak egy részéből kenyérkereső. Az a helyzet ugyanis, hogy a családfő katonának bevonult, nem jelenthet jogalapot ahhoz, hogy az állam ingyen eltartsa az otthonmaradt családot és hozzátartozókat, következésképp a hadisegélynek sem lehet az a rendeltetése, hogy az eltávozott kenyérkereső keresetét teljesen pótolja és ilyen módon sok-sokezer lakost munka nélkül eltartsa. Ha tehát a családfő bevonul, a család igyekezzék elsősorban megfelelő munkavállalással segíteni a megélhetésén, mert csupán a hadisegélyből megélni nem lehet. Ha azonban a hadisegélyre szoruló családtag, illetve hozzátartozó beteg, vagy munkaképtelen, ebben az esetben az állam ezt méltányolja és a megszabott hadisegélynél magasabb pénzjuttatást biztosít a betegség avagy munkaképtelenség idejére.

A hadisegély tehát lényegében a honvédelmi kötelezettséget teljesítő személyek támasz nélkül maradt családtagjai és hozzátartozói megélhetéséhez nyújt bizonyos mérvű támogatást, hogy ilyen módon a vállalt munka és jövedelem mellett nagyobb kenyeret juttasson, vagyis a legfontosabb mindennapi szükségletek beszerzését elősegítse és lehetővé tegye.

A honvédelmi kötelezettséget teljesítő személyek közé azok tartoznak, akik az alább felsorolt szolgálat (munka) bármelyikére behívást kapnak, vagy igénybevétnek; úgymint:

hadiszolgálat,

rendes tényleges és póttartalékos szolgálat,

első katonai kiképzés,

munkaszolgálat,

honvédelmi munkakötelezettség,

csendőrségi szolgálat,

átképzés,

fegyver- vagy szolgálati gyakorlat,

őrszolgálat.

A m. kir. minisztérium 1942 december hó 1-ével adta ki az új hadisegély-rendeletet, amely a régi hadisegély-rendelet-hez viszonyítva egyrészt a hadisegély összegét emelte fel lényegesen, másrészt számos szociális intézkedésével nyújt hathatós segítséget. Az állam gondos keze tehát újabb és újabb rendeletekkel elkövet mindent, hogy a honvédelmi kötelezettség teljesítésére behívottak vagy igénybevettek itthonmaradt családtagjait és hozzátartozóit — a pénzügyi helyzet-

hez mérten — nehéz helyzetükben támogassa és rajtuk segítsen. Ez a megsegítés azonban nem áll kizárólag pénzjutatásból, azaz hadisegélyből, hanem — amint azt a többi fejezetben látni fogjuk — a magyar törvényhozás oly rendeleteket és jogszabályokat is alkotott, amelyek a napi élet folyamán a polgári életben előadódó helyzetekben biztosítanak előnyöket és kiváltságokat azoknak, akik a harcot megjárták és kivették részüket az ellenség elleni küzdelemből. A gondoskodás tehát nemcsak arra az időre terjed ki, amíg valaki katonai szolgálatot teljesít, hanem a jutalmat és kiváltságot a háborúból visszatérő katona egész élete folyamán is élvezi. Az állam ilyenmódon a véráldozatot méltányolja és oltalmazó kezét volt katonáiról nem veszi le soha.

Ebben a fejezetben a hadisegély-rendeletet ismertetjük; ennek fontosabb rendelkezései az alábbiak:

I g é n y j o g o s u l t s á g

1. Hadisegélyben részesülhetnek a *szakaszvezetőnél nem magasabb rendfokozatú* honvédelmi kötelezettségét teljesítő személynek, azaz »bevonultnak« a 3. pontban felsorolt hozzátartozói. (A hivatásos állományú, nyugállományú és továbbszolgálatot teljesítő honvédszemélyek azonban a fentiek közé nem sorolhatók és ezeknek hozzátartozói nem élvezhetnek hadisegélyt, bárminő legyen is az ilyen bevonult rendfokozata.)

A k é r e l m e z é s m ó d j a

2. A hadisegélyt a bevonult bevonulása után azonnal kérheti az előljáró parancsnokságnál, amely a további eljárást azután hivatalból folytatja le. Ha a bevonult kérelmét elmulasztotta előterjeszteni, akkor azt helyette az érdekelt hozzátartozók bármelyike is előadhatja éspedig lakóhelyén: az illetékes községi előjáróságnál, vagy városi polgármesternél, illetőleg Budapesten a kerületi előjárónál. Ilyen esetben azonban kívánatos a bevonulás megtörténtét valamilyen formában igazolni. Ezen igazolásra szolgálhat: a bevonult által sajtókezüleg írt tábori levelezőlap, vagy az előljáró parancsnokság vagy csapat hadigondozó tiszt által kiállított bizonyítvány. Ha a hozzátartozó ilyen igazolást nem tudna besze-

rezni, annak beszerzésére felkérheti a lakóhelye szerint illetékes előljáráságot is.

Segélyezhető hozzátartozók

3. A hadisegély megállapítását és folyósítását a következő hozzátartozók részére lehet kérni:

- a) feleség,
- b) törvényes, törvényesített, örökbefogadott, mostoha- és nevelt gyermek,
- c) szülő, nagyszülő, mostoha-, örökbefogadó és nevelőszülő,
- d) após, anyós,
- e) unoka,
- f) testvér, mostohatestvér és testvérnek teljesen árva, valamint félárva gyermeke,
- g) házasságon kívül született gyermek és ha ez segélyben részesül, akkor anyja is,
- h) végül az a személy, akit szerződés, bírói vagy egyéb hatósági határozat alapján a bevonult köteles eltartani.

A közszolgálati, köztisztviselői, közintézeti és közüzemi munkás felesége, gyermeke és unokája, ha a munkaadótól a bevonult javadalmazásának egy részét megkapja, hadisegélyben nem részesülhet. A többi hozzátartozó azonban rászorultság esetén a hadisegélyt megkaphatja. Azok a közszolgálati, köztisztviselői, közintézeti és közüzemi egyéb alkalmazottak, akik nem munkási minőségben szolgálnak, hadisegélyt nem igényelhetnek, mert ezeknek polgári javadalmazásuk jár.

Jövedelmi értékhatár

4. A fent felsorolt hozzátartozók is csak akkor részesülnek hadisegélyben, ha arra rászorulnak és eltartásukról már a katonai szolgálat előtt is a bevonult gondoskodott, vagy ha a bevonuláskor olyan helyzetben vannak, hogy eltartásukról a bevonulniuk kellene gondoskodnia. A rászorultság általában akkor áll fenn, ha az egy háztartásban élő hozzátartozók együttes jövedelme:

- a) 12.000 lakosnál kisebb községben a *havi 100 pengőt*,
- b) 12.000 lakosnál nagyobb községben és városban a *havi 130 pengőt*,

c) Budapesten, Budafok, Kispest, Pestszenterzsébet, Pestszentlőrinc, Rákospalota és Újpest városokban, valamint Albertfalva, Csepel, Mátyásföld, Pestújhely, Rákosszentmihály és Sashalom községekben a *havi 180 pengőt nem haladja meg*.

A fenti összeg minden gyermek és unoka után 10—10%-kal felemelendő; olyan esetben pedig, amikor a hozzátartozó a családfő bevonulása után munkát vállalt, az ez után a munka után származó jövedelmének csak a felét lehet a fenti összegek, tehát a hozzátartozók összjövedelmének megállapításánál figyelembe venni. Ez a valóban méltányos rendelkezés a gyakorlatban a következő előnyt jelenti: Ha pl. egy kis községben lakó feleség férje bevonulása után vállal munkát, akkor az előírt 100 P jövedelmi értékhatár dacára 200 P-t is kereshet a feleség, esetleg gyermekeivel együtt, mert ennek az összegnek csak a felét tudják be a valóságos jövedelembé és így a feleség és a gyermekek a hadisegélyt megkapják.

Segélyösszegek

5. A kisebb községekben a feleség 30 P-t, a többi hozzátartozó személyenkint 15 P-t,

nagyobb községekben és városokban a feleség 40 P-t, a többi hozzátartozó személyenkint 20 P-t,

Budapesten és környékén (lásd a 4. pont c) alpontját) a feleség 50 P-t, a többi hozzátartozó pedig személyenkint 25 P-t kap havonta hadisegély címén.

A negyedik és minden további gyermek, valamint az önálló iparos, önálló kereskedő, vagy legalább négy középiskolát végzett bevonult felesége az egyébként részére járó összegnél 10 P-vel többet kap hadisegélyül.

A teherben lévő feleség kilenc hónapon keresztül 50%-kal magasabb összegű hadisegélyt kap. Ugyancsak ily magasabb összegű hadisegélyt kap a 16 éven felül, beteg hozzátartozó, azonban csak tartós orvosi kezelést igénylő betegsége alatt.

A segélyezés időtartama

6. Ha a bevonult vagy az érdekelt hozzátartozó kérelmét kellő időben előadta, akkor a hadisegély a bevonulás hónapjának első napjától jár. Ha azonban a kérelem elő-

adása indokolatlanul később történt, akkor a hadisegély csak annak a hónapnak első napjától jár, amely hónapban a kérelmet előterjesztették.

A hadisegély folyósítása általában a leszerelést követő második hó végén szűnik meg, azok a személyek azonban, akik katonai szolgálatuk alatt nagyobb anyagi hátrányt szenvedtek, illetékes előjáróságuk indokolt előterjesztése alapján miniszteri engedéllyel hosszabb ideig, esetleg egészen kivételes méltányosságból a leszerelés utáni nyolcadik hó végéig maradhatnak meg a hadisegély élvezetében.

A hősi halottak és katonai szolgálat alatt elhaltak hozzátartozói a halál hatósági tudomásulvétele után még egy évig hadisegélyben részesülhetnek, ha csak időközben hadigondozási pénzellátást nem kapnak, amit azonban az V. fejezetben előírt módon kérelmezni kell. A hadifogságba került vagy eltűnt egyén hozzátartozói — ha a bevonult időközben vissza nem tér — a háborúutáni harmadik év végéig részesülhetnek hadisegélyben. Ezek a hozzátartozók ugyancsak kérhetnek hadigondozási pénzellátást, amelyet megkapnak addig az időig, míg a családfő (eltartó) megkerül.

A gyermekek általában 16 éves korukig kapnak hadisegélyt. Aki középiskolai tanulmányokat folytat, vagy tanonc-képzés alatt áll, 18 éves koráig, aki pedig egyetemi vagy főiskolai tanulmányokat végez, 24 éves koráig marad meg a hadisegély élvezetében.

Kizárás a hadisegélyből

7. A megállapított hadisegély további folyósítását az illetékes előjáróság az általános beszüntetési idő előtt is azonnal beszünteti, ha a bevonultat elítélik, továbbá ha a bevonult a katonai szolgálatból megszökik és végül, ha hozzátartozóit ítéli el. Megszünteti a hadisegély kiutalását az illetékes előjáróság akkor is, ha a hozzátartozó valamely, a hatóság által felajánlott munkaalkalmat vonakodik elfogadni, illetőleg azt visszautasítja.

Eljáró hatóságok

8. A hadisegélyezés érdemi elintézését, továbbá a rászorultság megvizsgálását, a hadisegélyre való igény megállapítá-

sát vagy elutasítását és annak odaítélése esetén a hadisegély kiutalását, az érvényben álló törvényes rendeletek szerint a hozzátartozók lakóhelye szerint illetékes elöljáróság végzi; azaz községben a községi elöljáróság, városban a polgármester, Budapesten pedig a kerületi elöljáró.

Fellebbezés

9. Amennyiben a fentemlített hatóságok döntésével valamelyik hozzátartozó nem volna megelégedve, fellebbezéssel élhet, amelyet a törvényhatóság első tisztviselőjéhez kell benyújtani. (A törvényhatóság első tisztviselője községi és megyei városi határozatnál az alispán, törvényhatósági városban és Budapesten a polgármester.) Ezek véghatározata ellen azután további fellebbezésnek, jogorvoslatnak helye nincsen.

Támogató szervek

10. Hadisegély-ügyekben a bevonultak és bármelyik hozzátartozójuk bizalommal fordulhatnak a bevonult pótalakulatánál (bevonulási központoknál) beosztott csapat hadigondozó tiszthez vagy a Bajtársi Szolgálat helyi szervezeteihez, ahol a kellő felvilágosítást és útbaigazítást mindenkor megkapják.

II. FEJEZET

A hadbavonultak (katonai szolgálatra bevonultak) és hozzátartozóik polgári érdekvédelme

Általában

Az első fejezetben említettük már, hogy a bevonuló katonák és hozzátartozóik javára a törvényhozás olv jogszabályokat is alkotott, amelyeknek célja segítséget nyújtani és előnyt biztosítani a polgári, illetve a magánélet folvamán előadódó helyzetekben. Ezt a támogatást, mint gyűjtőfogalmat, *polgári érdekvédelem*-nek nevezzük.

Támogató szervek

1. A hadbavonultak és hozzátartozóik polgári érdekeinek közvetlen védelmét különösen két intézmény látja el:

a) a csapat, illetőleg kórház hadigondozó tiszti intézmény, mely a katonai alakulatnál dolgozik;

b) a »Bajtársi Szolgálat«, amelynek minden városban és községben dolgozik helyi társadalmi szerve.

A fenti szervezetek a polgári érdekvédelemmel kapcsolatos rendeleteket és jogszabályokat ismerik, így tehát tanácsos, hogy az illetékesek ügyes-bajos dolgaikkal elsősorban ide forduljanak és ne ostromolják kérelmeikkel a háborús viszonyok folytán amúgyis túlterhelt közigazgatási szerveket.

Jogszabályok

2. A katonai szolgálatra bevonult személyeket, illetőleg hozzátartozóikat törvények és rendeletek részesítik védelemben, hogy a katonai szolgálatból kifolyóan őket hátrány ne érje. E jogszabályok intézkedései közül a legfontosabbakat az alábbi 3—17. pontok tartalmazzák.

Gazdasági cselédnek

3. A gazdasági cselédnek, ha olyan hozzátartozója van, akiről bevonulása előtt háztartásán belül ő gondoskodott, a munkaadó köteles a lakást, fűtőanyagot, földjárandóságot, tejet és állattartást a hadiszolgálat alatt is juttatni. A konvenció többi részére azonban a bevonultnak már nincsen igénye, de viszont hozzátartozóinak kérhet hadisegélyt.

Gazdatisztek

4. A legénységi állományú gazdatisztnak a lakást, a föld- és kertjárandóságot, valamint az állattartást a munkaadó köteles a hadiszolgálat alatt is kiutalni.

A tiszti állományú gazdatisztnak, akinek legalább egy eltartottja marad otthon, a fentiekben felül még készpénzjárandósága felére is igénye van. Ha több eltartottja van, akkor

a készpénzjárandóság $\frac{1}{4}$ része jár. Tejjárandóságra viszont a gazdatisztnek csak akkor van igénye, ha a családban 12 éven aluli gyermek is van.

Aratómunkások

5. Az aratómunkások szerződése a katonai szolgálatra történt bevonuláskor érvényét veszti. Ha azonban az aratási szerződést megkötő munkaadó az aratást aratógépekkel végeztette, vagy a bevonult aratómunkásnak volt szerződéses társai az aratást helyettes felfogadása nélkül végezték el, akkor a bevonultat az első esetben az aratórész 40%-a, a második esetben 50%-a megilleti.

Ipari és kereskedelmi alkalmazottak.

6. Az ipari és kereskedelmi vállalatok tisztviselői, továbbá a kereskedősegédek, a magánvállalati művezetők, főmolnárok és főgépészek bevonulásuk után, amennyiben havibéresek, a bevonulás hónapjára teljes polgári havi illetményüket kapják meg, ha pedig hetibéresek, akkor csak a bevonulás hetére és az azt követő hétre kapják meg teljes heti illetményüket. Ezek a személyek természetbeni lakásukat a katonai szolgálat alatt megtarthatják.

Ha a fentemlítettek katonai szolgálatuk alatt a honvédség legénységi állományához tartoznak és tartásra szoruló hozzátartozójuk van, munkaadójuktól katonai szolgálatuk idejére tartási hozzájárulást igényelhetnek. Ennek a hozzájárulásnak mértéke egy eltartott esetében a polgári illetmény 50%-a; ez minden további eltartott után 10%-kal emelkedik. A munkaadó azonban, ha a százalék alapján kiszámított tartási hozzájárulás végösszege magasabb is lenne, tisztviselőnél havi 130 P-nél, más személynél havi 90 P-nél többet nem köteles kiutalni. A tartási hozzájárulásban részesülők természetesen hadisegély megállapítását is kérhetik, amennyiben a lakhelyük szerinti jövedelmi értékhatárt a fenti 130 pengős összeg nem haladja meg.

Az ipari és kereskedelmi vállalatoknak a fenti felsorolásban nem szereplő egyéb alkalmazottai bevonulásuk esetén a munkaadótól — általában — juttatásokat nem igényelhet-

nek. Ezen alkalmazottak támogatására a hadisegély szolgál. A gyárimunkások közül azonban azok, akiknek üzeme a Gyár-
iparosok Országos Szövetségének tagja, munkaadójuktól a ré-
szükre megállapított és kiutalt hadisegélyen felül annak
50%-át kitevő támogatást kapnak.

Közalkalmazottak

7. Olyan közszolgálati, köztisztviselői, közintézeti és köz-
üzemi munkásnak felesége, gyermeke és unokája, akinek
férje (apja) valóságos őrmesternél alacsonyabb rendfokozat-
ban teljesít katonai szolgálatot, munkaadójától a katonai szol-
gálat alatt a következő támogatásban részesül:

a bevonulás után 15 munkanapon át teljes összegben
megkapja a napi nyolcórás munkaidővel számított átlagos
munkabérét;

a 15 munkanap eltelte után a feleség részére az átlagos
munkabér 40%-át, minden gyermek, illetve unoka után pedig
további 10%-át köteles a munkaadó kiutalni.

A juttatás az átlagos munkabér 100%-ánál magasabbra
azonban nem emelkedhetik.

Ha a bevonult munkás családjának hadisegély címén
nagyobb összegre volna igénye, mint amennyit az átlagos
munkabér megfelelő százaléka kitesz, akkor a munkaadónak
a javadalmazást a hadisegély összegére kell felemelnie. Ha
a munkás családjában más hozzátartozókat is gondozott, akkor
ezeknek — a fenti munkabérvajadalmazástól függetlenül —
igényük lehet hadisegélyre, feltéve, hogy a rászorultság fel-
tételei fennállanak.

A bevonult munkás katonai szolgálata alatt, ha családja
van, természetbeni lakását tovább is megtarthatja.

A közszolgálati, köztisztviselői, közintézeti és közüzemi
alkalmazott, ha mint tisztet (hasonló állásút) vagy mint tiszt-
helyetteset hívták be hadiszolgálatra, honvédségi illetményeit
teljes összegben megkapja; megkapja továbbá polgári állása
után azt a különbözetet, amely a katonai törzsilletmény és a
magasabb polgári törzsilletmény között mutatkozik. Ha a szó-
banlevő alkalmazott a tisztési vagy legénységi állományhoz
tartozik, akkor részére a teljes polgári illetmény jár. A csa-
ládi pótlékot és lakáspénzt teljes összegben utalják ki.

A fent felsorolt alkalmazottak természetbeni lakásukat

általában megtartják és csak a családtalan alkalmazott lakása felett rendelkezhetik szükséges esetben a hivatali felsőbbség, amikor is helyette lakáspénzt utalnak ki.

A természetbeni járandóságok a katonai szolgálat alatt is megmaradnak, de a hadbavonult azok pénzbeli ellenértékét is kérheti.

A fenti kedvezményekre nem tarthat igényt az a közalkalmazott, aki katonai szolgálatra önként vonul be, vagy katonai szolgálatát önként folytatja. Az ilyen személy polgári illetményeire való igényét is elveszti.

Visszavételi kötelezettség.

8. A katonai szolgálat után a polgári állásba való visszavételnél és egyébként a leszerelés utáni munkáhozjuttatásnál bizonyos előnyöket és kedvezményeket élveznek a hadbavonultak. Állások betöltésénél egyenlő előfeltétel esetén előny illeti azt, aki katona volt, és ezek között is azt, aki harcéri szolgálattal rendelkezik, vagy ott különös érdemeket szerzett.

A katonai szolgálat letöltése után két héten belül a volt munkahelyén jelentkező személyt munkaadója a bevonulás előtti illetmények mellett visszavenni köteles.

A katonai szolgálatra bevonuló alkalmazottnak felmondani nem lehet; sőt egy esetleges és közvetlenül a bevonulás előtt történt felmondás a honvédségi kötelezettség teljesítése alatt szünetel.

A háború idején hat hónapig katonai szolgálatot teljesített ipari vagy kereskedelmi munkavállaló munkaviszonyát a visszavétel utáni 10 héten belül felmondással nem lehet megszüntetni. Ez a felmondási idő kéthónapos katonai szolgálati idő után hat hét, ennél kevesebb szolgálat után négy hét.

Betegségi biztosítás.

9. A katonai szolgálat a betegségi biztosítási időbe teljes egészében beszámít és erre az időre sem a bevonultnak, sem pedig a munkaadónak a járulékokat megfizetni nem kell, még akkor sem, ha a hadbavonult járandóságát munkaadójától megkapja.

A katonai szolgálat ideje alatt a betegségi biztosítás

(gyógykezelés, kórházi ápolás, táppénz, születési segély) továbbra is megilleti a hadbavonult hozzátartozóit éppen úgy, mintha a hadbavonult itthon tartoznának.

A d ó z á s

10. A *jövedelmi adó kivetésénél a hadbavonult kérheti*, hogy az adókivető hatóság vegye figyelembe katonai szolgálatát, illetve azt a körülményt, hogy ez a szolgálat adózóképességét mennyiben érintette. Indokolt esetben adómérséklés, vagy adóelengedés is kérhető.

K ö z e l l á t á s

11. A hadbavonultak hozzátartozói vásárlásoknál, továbbá üzleti és vásárcsarnoki beszerzéseknél a sorbaállástól mentesülnek, mert őket soronkívül szolgálják ki. Ehhez azonban hatósági igazolványt kell beszerezniök attól a jegyelosztó hivaltaltól, ahonnan az élelmiszerjegyeket kapják; ezt abban az esetben kapják meg, ha a családfő (eltartó) bevonulását a katonai parancsnokságtól (póttesttől) vagy lakóhely szerint illetékes előljáróságtól kapott igazolvánnyal bizonyítják.

P e r e s e l j á r á s o k

12. A hadbavonultak és részben itthonmaradt hozzátartozóik is a bíróságok előtt történő különböző peres eljárásoknál kivételes elbárárásban részesülnek. A szóbanlevők ugyanis ügyeik vitelében mint akadályozott személyek jönnek tekintetbe és ennek alapján a bíróság köteles a további eljárást felfüggeszteni. A hadbavonult pere tehát nem folytatható, akár alperes, akár felperes az illető. Kivétel egyrészt például az az eset, ha a hadbavonult maga kéri a bírói eljárás folytatását, másrészt kivétel és nem függeszthető fel az eljárás akkor sem, ha a tartásdíj, az életjáradék, a munkabér, a bérelt lakás, illetőleg a bérelt helyiség visszaadása stb. iránt indítottak keresetet.

Hadbavonult személlyel szemben biztosítási végrehai-

tást foganatosítani lehet, de kielégítési végrehajtás alá nem vonható.

Azoknál az ügyeknél, amelyeknél a peres eljárás felfüggesztését a jogszabályok nem biztosítják, különös tekintettel a hadbavonult méltányos érdekeinek védelmére, a bíróság ügygondnokot rendelhet ki.

Lakásügyek

13. Ha a hadbavonult hozzátartozója a lakbérét kifizeti, vagy legalább hadisegélyének egyötöd részét, avagy az esetleges lakáspénzt, illetőleg egyéb járandóságaiából a lakáspénznek megfelelő összeget (ez általában az illetmény 20%-a) a háztulajdonosnak juttatja, akkor a lakás bérlete sem rendkívüli, sem rendes felmondással nem szüntethető meg.

Amennyiben valamelyik hadbavonultnak családját a fentiek ellenére mégis ki akarnák lakoltatni, ebben az esetben a járás főszolgabírájához, illetve városban a város polgármesteréhez kell fordulni. Ezek a hatóságok azután a szükséges támogatást és útmutatást hivatalból megadják.

Azon személyek részére, akik nehéz anyagi viszonyaik miatt lakbérhez való hozzájárulási kötelezettségüknek nem tudnak eleget tenni, a lakásügyi miniszteri biztos (V. Markó-u. 25) a méltányos körülmények kellő igazolása mellett esetenként úgynevezett katonai lakbérsegélyt utal ki. A katonai szolgálat után az ilyen módon felgyülemlett lakbérhátralékot a hadbavonultnak rendeznie kell ugyan, azonban erre a bíróság, az indokolt körülmények figyelembevételével, vagy hat hónapig terjedő haladékat adhat, vagy méltányos részletfizetést engedélyezhet.

Távházasság

14. A hadbavonult vőlegény a csapat parancsnoka előtt távházasság megkötésére kérhet engedélyt.

A távházasságkötés a menyasszony részvétele mellett az anyakönyvvezető előtt történik; ennek során a vőlegény parancsnokságánál felvett adatokat, nyilatkozatokat stb. fel kell mutatni.

A katonai szolgálatra bevonult a kihirdetés alól is kérhet kivételes felmentést, ezenfelül házasságot bármelyik anya-

könyvvezető előtt köthet. A szülő, illetőleg törvényes képviselő beleegyezését — esetleges akadályozottsága miatt — az árvaszék pótolhatja.

Örökbefogadás. Törvényesítés

15. A hadbavonult házasságon kívül született gyermekének atyai elismerését, kegyelemből történő törvényesítését a harctéren is kérheti. Ugyanígy örökbefogadási eljárást is folyamatba tehet a hadbavonult. A kérelmet a csapatparancsnok előtt kell előadni, aki az előírt nyomtatvány kitöltése, aláírása s igazolása után a szükséges eljárást hivatalból teszi folyamatba.

Hősi halott nevének viselése

16. A hősi halált halt hadbavonult emlékének kegyeletes megőrzését segíti elő az az intézkedés, hogy a menyasszony a m. kir. igazságügyminisztertől vőlegénye nevének viselését kérheti.

Vizsgakedvezmények, tagdíjfizetési kedvezmény

17. A hadbavonultak érdekvédelmét szolgálják még azok az intézkedések is, amelyek alapján a bevonult egyetemi és főiskolai hallgatók a hadiszolgálat alapján félév- és tandíjkedvezményt kérhetnek. Hasonló kedvezmény áll fenn abban a tekintetben is, hogy az egyes állami állások vagy fizetési osztályok elnyeréséhez szükséges vizsgák alól a hadbavonult mentesül. A hadbavonult orvosok és ügyvédek pedig a kamarai tagdíjfizetések során részesülnek kedvezményben, míg klientúrájuk, illetőleg páciéntúrájuk megőrzéséről s polgári érdekeik megvédéséről illetékes kamarájuk igyekszik hathatósan gondoskodni.

III. FEJEZET.

Tűzharcosok részére biztosított kedvezmények

»Tűzharcos« fogalom. Tűzharcos

1. A magyar törvényhozás már az 1914—1918-as világháború idején gondoskodott arról, hogy azok a katonák, akik fegyverrel a kézben harcoltak, a polgári életbe való visszatéréskor és az ezt követő időben bizonyos előnyöket és kiváltságokat élvezzenek. Ezek a katonák, amennyiben egy meghatározott időt tűzvonalban töltöttek el, megkapták az úgynevezett *»Károly csapatkereszt«* jelvényt, amely feljogosította őket a *»tűzharcos«* jelző használatára.

A jelen háborúban is lesznek ily tűzharcosaink, akik a tűzvonalban szolgáltak. Tűzharcosok azok lesznek, akik a vonatkozó honvédelmi miniszteri rendelet értelmében a *»kardos és koszorús tűzkereszt«*-et megkapják. Ezt a csapatparancsnok vagy a közvetlen magasabb előljáró adományozza.

Tűzharcos minőség feljegyzése

2. A *»tűzharcos«* megjelölést a tűzharcos házasságának, halálának, továbbá gyermekei születésének anyakönyvi bejegyzésében az érdekelt kívánságára fel kell tüntetni.

»Tűzharcos« jelző használata

3. A *»tűzharcos«* jelzőt a tűzharcos neve után szabadon használhatja. (Pl. *»Kovács István tűzharcos«*.) Kereskedelmi vagy ipari foglalkozás keretében a *»tűzharcos«* jelző használatához a kereskedelemügyi, illetőleg az iparügyi miniszter engedélye kell.

Alkalmaztatást és előléptetési kedvezmények az államnál

4. Testileg alkalmas tűzharcosok állami intézményeknél és üzemeknél való alkalmazásánál, egyenlő előfeltételek ese-

tén, előnyben részesülnek. Tűzharcosok ezt az előnyt 45. életévük betöltéséig élvezik.

Egyes meghatározott, valamint az irodakezelési szakhoz tartozó díjnoki és kisegítő szolgálai kinevezéseknél minden harmadik kinevezettnak hadirokkantnak vagy vitéznek vagy tűzharcosnak kell lenni.

Hadirokkant, vitéz, illetőleg tűzharcos — ha elméleti és gyakorlati képeztése megvan — kinevezhető akkor is, ha nincsen annyi szolgálati ideje, amennyi egyébként elő van írva.

Közzolgálati alkalmazottak előléptetésénél egyenlő alkalmaság és minősültség esetén a tűzharcosra különös figyelemmel kell lenni.

Hadipótlék

5. A tűzharcos állami alkalmazottak (tisztviselők, díjnokok, kezelők, altisztek, kisegítő szolgálók), valamint az állam és az állami üzemek olyan egyéb alkalmazottai, akik nyugdíjra vagy nyugbérre igényt szerezhhetnek, hadipótlékban részesülnek. A hadipótlék fele nyugdíjazás esetén is jár.

A tűzharcos tisztviselők és gyakornokok havi 20 P, a kezelők, díjnokok, altisztek és kisegítő szolgálók havi 10 P és az egyéb hadipótlékre igényjogosult alkalmazottak havi 5 P hadipótléket kapnak.

Alkalmaztatási kedvezmények a magánvállalkozások keretében

6. Az állandóan legalább 20 alkalmazottat foglalkoztató ipari, kereskedelmi, közlekedési, bányászati és kohászati üzemekben és vállalatokban — alkalmas tűzharcos jelentkezése esetén — fele részben tűzharcosokat kell felvenni egészen addig, míg a tűzharcosok létszáma az összes alkalmazottak egytized részét el nem éri.

Az ötszáz kataszteri holdnál nagyobb termőterületű birtokok ugyancsak kötelesek fele részben tűzharcost felvenni, mindaddig, amíg a tűzharcosok száma az összes férfiscselédek és más állandó férfialkalmazottak létszámának egytized részét el nem éri.

Közszállítási előnyök

7. Közszállítások odaítélésénél a tűzharcosokat előnyben kell részesíteni.

Gyógyszerészek

8. A tűzharcos gyógyszerészeket, hadirokkantakkal és vitézekkel együtt gyógyszerári jogosítványok adományozásánál és gyógyszerertárban való alkalmazásnál előnyben kell részesíteni.

Jogosítványok

9. Italmérési és dohányárusítási engedélyek odaítélésénél, valamint hatósági engedélytől függő egyéb jogosítványok kiadásánál a tűzharcosok előnyben részesülnek.

Iparengedélyek

10. Korlátozott számú iparengedélyek és kéményseprői engedélyek odaítélésénél a tűzharcosok — egyébként egyenlő feltételek esetén — előnyben részesülnek.

Adókedvezmény

11. Ha a tűzharcos egyévi földadójának, házadójának és általános kereseti adójának összege az 50 pengőt nem haladja meg, akkor 10%-os, ha pedig az összeg 50 és 100 P között van, akkor 5%-os adókedvezmény illeti meg.

Tanulmányi kedvezmények

12. Tűzharcosok gyermekei középiskolai vagy egyetemi felvételnél — egyenlő feltételek esetén — előnyben részesülnek.

A tűzharcosok gyermekeit — amennyiben legalább általános jó eredménnyel végzik tanulmányaikat — tandíjmentes-

ség illeti meg, tanulmányi segély vagy ösztöndíj odaítélésénél pedig egyenlő feltételek mellett elsőbbséget élveznek.

Utazási kedvezmény

13. A kisjövedelmű (évi 1000 pengőnél vagy 3 gyermek esetén évi 2000 pengőnél kevesebb jövedelmű) tűzharcosok évente egyszeri oda- és visszautazásra szóló félárú jegy váltására jogosító igazolványt kaphatnak.

A »tűzharcos« jelző használatának védelme

14. A tűzharcosok megbecsülését célozza a tűzharcos-törvénynek az a rendelkezése, hogy a »tűzharcos« megjelölést jogtalanul használókat bünteti.

IV. FEJEZET

A harctéren különös érdemeket szerzett honvéd egyének jutalmazása

Azokat, akik a harctéren különösen bátor magatartást tanúsítanak, az állam különös megbecsülésben részesíti és részükre külön kedvezményeket és előnyöket biztosít.

A különös harctéri érdemeket szerzett honvéd egyének vitézségi kitüntetésekkel kapnak és a bizonyos kitüntetésekkel rendelkezőket vitézzé avatják.

Intézkedés történt aziránt is, hogy az igényjogosultakat még a harctéren vitézzé avathassák. Ennek a rendelkezésnek az a célja, hogy a vitézséggel járó előnyöket az igényjogosult minél előbb élvezhesse.

Vitézi Rend

1. A Vitézi Rend tagjai, a vitézek, számos kedvezményben és előnyben részesülnek, főleg álláshoz, jogosítványhoz és földhöz való juttatásnál.

Mindazoknál a kedvezményeknél, ahol a jogszabály előnyöket biztosít hadirokkantak, vitézek és tűzharcosok részére, elsősorban a vitéz hadirokkantakat kell előnyben részesíteni, másodsorban a hadirokkantakat, harmadsorban a vitézeket, negyedsorban a tűzharcosokat, majd a többi hadiérdem következik. Ez a sorrend tehát azt is jelenti, hogy a tűzharcosok részére biztosított kedvezményekre elsősorban azok a kardos és koszorús tűzkeresztesek jönnek tekintetbe, akik a Vitézi Rend tagjai.

Földhözjuttatás

2. A vitézek részére biztosított legfontosabb előny a földbirtokhoz, azaz a »vitézi telek«-hez való juttatás.

A magyar haza földjét elsősorban azoknak kell adni, akik azért életük kockáztatásával bátran harcoltak.

A kormány a zsidóknak 5 kat. holdnál nagyobb, de 100 kat. holdnál kisebb mezőgazdasági ingatlanait és 5. kat. holdnál nagyobb, de 20 kat. holdnál kisebb szőlőt és gyümölcsöseit — vitézi telkek alakítása céljából — az Országos Vitézi Szék rendelkezésére bocsátotta.

A rendelkezésrebocsátás fokozatosan történik és az Országos Vitézi Szék a vitézeket a rendelkezésre bocsátott ingatlanok helyéről, nagyságáról és volt tulajdonosának nevérol esetenként tájékoztatja.

Ingatlanok igénylését a vitézeknek az ingatlan fekvése szerinti vármegyei Vitézi Székhez kell benyújtaniok. Az igénylést egészen egyszerűen kell megszerkeszteni; például: »Kérem a Hajdunánás (Hajdu vm.) határában fekvő Klein Sámuel-féle ingatlanból részemre vitézi telket juttatni.«

A juttatott vitézi telkeket saját kezelésbe kell venni.

Gondoskodás történt, hogy azok a vitézek, kik harctéri szolgálatot teljesítenek, a földek igényléséből ki ne maradjanak. Ezeket a vármegyei Vitézi Székek pályázatuk beérkezése nélkül is számításba tartoznak venni.

*Adókedvezmény vitézségi éremmel kitüntetett honvéd
egyének részére.*

3. Ha a vitézségi érem tulajdonos terhére kivetett föld-
adó, házadó és általános kereseti adó együttes évi összege

az 50 pengőt nem haladja túl, akkor az illető 10%-os, ha pedig az 50 pengőt meghaladja ugyan, de a 100 pengőt nem, akkor 5%-os adókedvezményben részesül. Tehát ha az adók évi együttes összege pl. 40 P, akkor csak 36 pengőt kell fizetnie, ha pedig 90 P, akkor csak 85.50 pengőt kell fizetnie.

V. FEJEZET

Hadigondozás

A) Általában

A hadigondozás célja

1. A magyar törvényhozás rendkívül mértékben rója le háláját azokkal szemben, akiket akár háborús, akár békeszolgálat alatt a katonai szolgálat következtében veszteség ér. E veszteség előállhat azért, hogy a katona sebesülés, sérülés vagy egészségromlás következtében testi épségét elveszti és ilyen módon megrokkann, vagy azért, hogy életét áldozza hazájáért.

Az ily veszteséget szenvedett egyéneket az állam kíméletesen gondozza és az úgynevezett »hadigondozás«-ban részesíti.

2. A hadigondozás célja az, hogy a katonai szolgálat teljesítés következtében legalább 25%-os polgári munka- és keresőképességcsökkenést szenvedett rokkantak, továbbá az ezen szolgálat folytán vagy avval okszerű kapcsolatban elhalt személyek eltartásra szoruló hátramaradottai rendszeres pénzellátásban, ezenfelül pedig még különféle kedvezményekben is részesüljenek.

3. A hadigondozás mikénti végrehajtását »hadirokkant-törvény«-ünk írja elő, mely az 1933. évben lépett életbe. Azóta számos miniszteri rendelet látott napvilágot, azzal a céllal, hogy a hadigondozottak helyzetén javítson. Ez azt bizonyítja, hogy a Haza nem feledkezik meg azokról, akik a katonai szolgálat következtében testi épségüket áldozták érte. E rendeletek közül a legutóbbi 1943. január 1-én lépett hatályba, s ez egyrészt a pénzellátások lényeges felemelésé-

vel, másrészt egyéb igen szociális intézkedésekkel lényegesen javított a hadigondozottak helyzetén.

A gondozottak köre.

4. A veszteség, amely hadigondozásra való igényjogsultságot adhat, bekövetkezhetik:

- a) a hadiszolgálatból kifolyóan, vagy
- b) a békeszolgálat sajátossága folytán.

A hadigondozás mindkét esetben ugyanaz, tehát egyforma mértékben jár. Csupán az elnevezésben van különbség, amennyiben az a) pont alá sorolók közül azokat, akik a veszteséget harci cselekmények következtében szenvedték el, »hadigondozottak«-nak, azokat pedig, akik a veszteséget a hadiszolgálattal kapcsolatban ugyan, de nem harci cselekmények következtében szenvedték el, valamint a b) pont alá sorolókat »honvédelmi gondozottak«-nak nevezzük.

Ezek szerint van:

hadirokkant, hadiözvegy, hadiárva és hadigondozott családtag, továbbá

honvédelmi rokkant, honvédelmi özvegy, honvédelmi árva és honvédelmi gondozott családtag.

A törvény szempontjából a hadigondozottak és a honvédelmi gondozottak egyforma elbírálás alá esnek úgy pénz-ellátás, mint pedig egyéb kedvezmények terén.

B) *Fogyatkozást szenvedetteknek* (előreláthatóan rokkantakká válóknak) a *polgári életbe való visszavezetése.*

5. Ha a katona megsebesül, megsérül, vagy megbetegszik, kórházba kerül, ahol az orvosi tudomány minden eszközt igénybeveszik, hogy testi egészségét helyreállítsák. Lesznek azonban esetek, amikor minden orvosi fáradság és tudomány csődöt mond és a katona teljes testi épségét visszaadni nem sikerül. A test tehát fogyatkozást szenvedett, amelynek következtében bizonyos mérvű polgári munka- és keresőképességek csökkenés áll elő.

6. Az olyan katonát, aki fogyatkozást szenvedett, már a kórházi kezelés ideje alatt előkészítik a polgári életben való elhelyezkedésre. Ennek kiinduló alapja a fogyatkozás nagysága, azaz annak százaléka, továbbá az illető polgári

munka- és keresőképessegsökkenésének foka. Ez utóbbi körülmény bir tulajdonképpen döntő fontossággal abban a tekintetben, hogy a fogyatkozást szenvedettet milyen foglalkozási ágban, illetve pályán helyezik el. E kérdéssel kapcsolatban felesleges hangsúlyozni, hogy azért, mert valaki rokkant lesz, ez még nem jelent murkaképtelenséget. Hány ember van, aki mint nyomorék jött a világra és mégsem tölti el életét munka nélkül, hanem testi fogyatkozásához mérten keres munkát, illetve foglalkozást. Örömet az életben csak a munka eredménye tud biztosítani, mert aki nem dolgozik, az előbb-utóbb önmagának válik terhére. Még súlyosabb azonban, hogy a közvélemény is ítéletet mond a dolog- és munkakerülők felett és azt mondja reájuk, hogy azok naplopók. Hogy egy ilyen szégyenletes ítéletnek a testi fogyatkozására, illetve hadirokkantságára büszke katona ne legyen kitéve, az állam gondoskodik a megsérült vagy elvesztett testrész megfelelő pótlásáról. Ezekkel azután a hadirokkant — még ha mindkét lábát is elvitte a gránát — nyugodtan és becsülettel állhat az esztergapad mellé, sőt mülába mellett még az eke szarvát is megfoghatja. Ha pedig a karja hiányzik, olyan műkart kap, amellyel kaszálni és kapálni is lehet. Sőt még a vak ember is űzhet számos olyan foglalkozást, amelyhez csupán tapintási érzék kell.

7. Azt hisszük, de az eddigi tapasztalatok is azt mutatják, hogy minden rokkant elsősorban régi helyére és környezetébe vágyik vissza, mert hiszen ott lakik a családjá, ott vannak a jóismerősei és barátai, akik becsülik és szeretik. Új környezet és új emberek csalódást okozhatnak. Ilyen körülmények között a honvédelmi minisztérium hivatott szervei, a honvédorvosok és a kórházi hadigondozótisztek azon vannak, hogy rokkantjaiknak elsősorban eddigi otthonukban bizottságnak megélhetést; emellett, ha csak lehet, gondoskodnak arról is, hogy a rokkantak régi foglalkozásukat űzhessék, amelyet már megszerettek, megkedveltek, és amelyben már tökéletesek. Egy elsajátított és megszokott mesterséget alig hagyni és újat tanulni nem könnyű dolog, ezért lehetőleg maradjon meg mindenki régi foglalkozásánál, amelyet eddig is dédelgetett. A falusi ember maradjon tehát falun és ne kívánozzék a városba azért, hogy portás vagy altiszt lehessen, mert eljön az idő, amikor esetleg fájó szívvel kívánozzik majd vissza oda, ahonnan meggondolatlanul eljött.

8. Amikor tehát a kórházban a gyógykezelés folyamán

megérik a helyzet ahhoz, hogy a kialakult fogyatkozások mérten már határozni lehet a polgári jövő és elhelyezkedés fölött, legyünk teljes bizalommal az orvoshoz és a hadigondozótiszthez, akik a fogyatkozást szenvedett katonák sorsát melegen felkarolják és irányítják. Az orvos és a hadigondozótiszt minden biztonnal meghallgatja az érdekelt saját egyéni kívánságát is és amennyiben nem tudnának határozni, pályaválasztási bíráló bizottságra bízják a döntést. Ennél szakemberek mondanak véleményt, amelyre az érdekeltek nyugodtan bízhatják magukat.

9. Amennyiben megállapítást nyerne, hogy a fogyatkozás nem jelent akadályt a régi mesterség folytatása szempontjából, akkor — elvileg — ahhoz vissza kell térni. Ha a fogyatkozás miatt az eredeti foglalkozást üzni nem lehet, akkor rokon foglalkozási ágban történik az elhelyezés. Amennyiben ezt sem lehet végrehajtani, akkor más életpályára való kiképzéssel biztosítanak jövőt és megélhetést a rokkant számára, és csak ha a polgári munka- és keresőképeség csökkenése olyan mérvű, hogy testi munkát folytatni nem lehet, csakis ily esetben indokolt pl. egy altiszti, teremőri, jegyszédői, kapusi, portási stb. állásra való törekvés és kérelem. Súlyosabb fogyatkozásúak pedig hasznóhajtó jogosítványt (trafik, italmérési engedély, stb.) kaphatnak.

Östermelő földet is kérhet, feltéve, hogy a földet akár maga, akár családja megművelni képes. Földet elsősorban az östermelő kaphat, aki egy 6 hónapos mezőgazdasági tanfolyamot elvégez. Azt azonban, hogy a föld hol és mikor kerül kiosztásra, mindenkor a kormányzat határozza meg.

Ha a hadirokkant előbbeni foglalkozásához visszatérhet ugyan, de munka- és keresőképeségcsökkenése folytán hátrányosabb helyzetbe jutna, mint volt rokkantsága előtt, akkor továbbképzést és ehhez ösztöndíjat kérhet (polgári iskola, vagy hasonló képesítést nyújtó tanfolyam elvégzéséhez), de csak akkor, ha a képesítés elnyerése által előnyösebb elhelyezést biztosíthat magának.

10. Amikor tehát a kormányzat segítő kezét felajánlja, ez elsősorban azt célozza, hogy a rokkantat megfelelő munka által keresethez juttassa. A pénzbeli járadékellátás csak másodrangú tényező, mert a munkáhozjuttatáson van a hangsúly. Erre a körülményre lehet visszavezetni, hogy a II. és III. járadékosztályú rokkantak, akik még dolgozni tudnak, viszonylagosan jóval kisebb pénzellátást kapnak. Ezzel szemben az I.

járadékosztálybeli rokkantak, akik polgári munka- és keresőképességüket teljesen elvesztették, olyan magas pénzellátást kapnak, hogy abból munka nélkül is eltartathatják magukat. Ha pedig családjuk van, akkor hasznosító jogosítványt kapnak, hogy családjukat is eltarthassák.

C.) Hadigondozási pénzellátás

Rokkantak pénzellátása

11. A katonai szolgálatteljesítés következtében munka- és keresőképességcsökkenést szenvedett személynek a törvényben megállapított pénzellátásra van igénye. Ehhez úgy jut hozzá, hogy a kórházi gyógykezelés (üdülés) befejezése után katonai felülvizsgálatra, ezután pedig hadigondozási igénymegállapító eljárás alá kerül. Ennek megtörténtével a honvédelmi miniszter rokkantságának megfelelő pénzellátásban részesíti.

Abban az esetben, ha a katonai felülvizsgáló bizottság a rokkantat azzal utasítja el, hogy ellátásra nincsen igénye, jogában áll ennek ellenére a lakóhely szerint illetékes hadigondozó bizottsághoz fordulni és a hadigondozás iránti igényét bejelenteni. Az igényjogosultság tekintetében legfelső fokon a honvédelmi miniszter határoz.

A gondozottak három ellátási csoportba tartoznak, mégpedig *a) a tiszti ellátási csoportba* a tisztek, tisztjelöltek és karpaszományosok; *b) az altiszti ellátási csoportba* a tiszthelyettesek, szakaszvezetők, tizedesek, 4 középiskolát végzettek, valamint az önálló kereskedők és iparosok; *c) a legénységi ellátási csoportba* pedig a többiek.

A hadi (honvédelmi) rokkantjáradék a polgári munka- és keresőképességcsökkenés fokának megfelelő (I., II. és III. járadékosztályban), jelenleg:

- a) a tiszti* ellátási csoportban havi 300 P, 120 P, ill. 60 P;
- b) az altiszti* ellátási csoportban havi 160 P, 70 P, ill. 30 P;
- c) a legénységi* ellátási csoportban havi 120 P, 60 P, ill. 30 P.

Elhaltak hátramaradottjainak pénz- ellátása

12. Katonai (munka) szolgálatteljesítés következtében vagy azzal okszerű kapcsolatban elhalt személyek hátramaradottai — amennyiben eltartásra szorulnak — szintén a törvényben biztosított pénzellátásban részesülnek. Ehhez úgy jutnak hozzá, hogy az elhalt férj, apa vagy fiú haláláról szóló értesítés vétele után a hátramaradott özvegy, árva vagy szülő pénzellátásra való igényét a lakóhely szerint illetékes hadigondozó bizottságnál azonnal bejelenti.

Ez azért fontos, mert a pénzellátás az igénybejelentést követő hó elsejétől jár.

A hadigondozottak pénzellátása havonta jelenleg:

a) *tiszti* özvegyi: 100 P; árva: 80 P; félárva: 40 P; családtag (szülő, nagyszülő): 30 P;

b) *altiszti és legénységi* özvegy: 60 P; árva: 50 P; félárva: 20 P; családtag (szülő, nagyszülő): 20 P.

Hadigondozó bizottságok

13. A hadirokkantak fenti ügyeivel a hadigondozó bizottságok foglalkoznak. Ezek: járásokban a főszolga-bíró, városokban a polgármester, Budapesten pedig a kerületi előljáró mellett működnek.

Hadigondozási kérdésekben tanáccsal, felvilágosítással segíteni kötelesek — azokon a hatóságokon kívül, amelyek mellett hadigondozó bizottság működik — a községi előljáróságok és a csapat hadigondozó tisztek is.

D.) Hadi és honvédelmi gondozottak kedvezményei

A magyar hadigondozás nemcsak pénzjáradékkal kívánja a haza védelmében veszteséget szenvedett hadigondozottakat segíteni. hanem elsősorban bizonyos pénzkihatással járó kereseti lehetőséget és kedvezményeket is nyújt a hadigondozottak számára. A hadigondozás elsőrendű feladata ugyanis munkához való juttatás (kivéve az I. járadékosztályt), a pénzellátás pedig csak kiegészítésként jön tekintetbe. Az alábbi pontok

ban foglaltak azokat a kedvezményeket ismertetik, amelyek a hadigondozási igazolvánnyal ellátott hadirokkantakat, hadiözvegyeket és árvákat (hadigondozottakat) megilletik.

1. Hadigondozási ügyben a hadigondozott kérvényére *bélyeg* nem kell.

2. Hadigondozási ügyben szükséges minden *hatósági bizonyítványt* (anyakönyvi kivonat, vagyoni, erkölcsi, szegénységi bizonyítvány stb) a hatóság (jegyző, polgármester) *díjmentesen* állít ki.

3. *Rokkantadót* nem fizet.

4. *Kéziközmunkát* végezni, vagy ahelyett közmunkavált-ságot fizetnie nem kell.

5. Jegyzedőnek, terem-, temető-, kertőröknek stb. csak hadirokkantakat szabad alkalmazni.

6. 500 holdnál nagyobb birtokban a cselédek közt, továbbá gyárakban, üzemekben s vállalatoknál, amelyek állandóan legalább 20 munkást alkalmaznak, *minden 10-ik hely* a hadirokkantak, hadiözvegyek és hadiárvák részére van biztosítva.

7. Minden *moziban* az alkalmazottak felének, de legalább egynek hadigondozottnak kell lenni.

8. Ha a hadigondozottat a fenti 1—7. pontokban foglalt kedvezmények részesítésénél mellőzték, az esetet saját érdekében hozza tudomására egy levelezőlapon a m. kir. honvédelmi minisztérium 22/g. osztályának (Budapest), pontosan feltüntetve úgy a maga, mint a vélt mulasztást elkövető pontos címét, hogy a minisztérium a panaszt orvosolhassa.

9. Azért, mert valaki hadigondozott és járadékot kap, fizetését vagy *munkabérét csökkenteni nem lehet.*

10. Állami, megyei, városi vagy községi *alkalmazásnál* egyenlő feltételek esetén a hadigondozottat előnyben *kell* részesíteni.

11. Kifogástalan minősítésű *hadigondozott közszolgálati alkalmazottat* állásából *elbocsátani* csak fegyelmi ok, szolgálatképtelenség vagy a törvényes kor elérése esetén lehet.

12. Állami, törvényhatósági, községi és felekezeti középiskolákban és az egyetemeken, úgyszintén a katonai reáliskolai nevelőintézetekben és a Ludovika Akadémiára való *felvételnél*, egyenlő feltételek mellett, más jelentkezőkkel szemben a hadiárvákat és hadigyámoltakat elsőbbség illeti meg.

13. A középiskolákban a legalább »jó« előmenetelű hadirokkant gyermekei és a hadiárvák *teljes tandíjmentességet* él-

veznek. Ez a tandíjmentesség az egyetemeken és a főiskolákon is megilleti a hadiárvékat és a hadigyámoltakat (a hadirokkantak gyermekeit), ha az előirt időre vizsgálatakat sikeresen letették és jelesen kollokváltak.

14. *Honvédzenekarok* növendékei közé 50%-ban hadiárvékat és hadigyámoltakat kell felvenni.

15. A belügyminiszter a hadiárvékat és hadigyámoltakat középfokú és főiskolai tanulmányok folytatására, illetőleg kereskedői, ipari vagy mezőgazdasági pályára való kiképeztetésük elősegítésére tanoncveik alatt évről-évre adományozható *ösztöndíjban* vagy *ingyenes nevelőintézeti* (árvaházi) ellátásban részesítheti.

16. *Vasúti utazási kedvezmény.*

Téritési díj ellenében a közszolgálati alkalmazottak részére rendszeresített *arcképes* igazolvány kedvezményében részesülhetnek a pénzellátásban álló:

A) *tiszti* ellátási csoportba tartozó *I. járadékosztályú hadirokkantak*, velük együtt élő *feleségeik* és szülői ellátás alatt álló, keresettel nem rendelkező gyermekeik.

B) *Csak saját személyükre nézve:*

a *tiszti* ellátási csoportba tartozó *II. járadékosztályú*, valamint az *altiszti és legénységi* ellátási csoportba tartozó *I—III. járadékosztályú hadirokkantak*.

C) *Évente tetszés szerinti* kocsiosztályban történő utazásra 2 (kettő) darab 50%-os díjmérséklést nyújtó igazolványra jogosultak: a *III—IV. járadékosztályú hadirokkantak* és a *II. járadékosztályú tisztek*, valamint az *I—III. járadékosztályú és legénységi hadirokkantak*, amennyiben a fenti a) és b) pontokban írt *arcképes igazolványt* nem váltották ki.

D) *Hadiözvegyek* részére évente meghatározott számban félárú jegy váltására jogosító igazolványok állnak rendelkezésre, amelyeket a HONSz központja (Budapest, VIII., Horánszky-utca 24.) ad ki a *hadiözvegy* közvetlenül beadott kérelmére. A *vasúti kedvezményeket* egyébként az igényjogosultak illetékes nyilvántartó hatóságai (jegyző, polgármester, ker. előljáró) útján igényelhetik.

17. *Közszállításoknál és közmunkák odaitélésénél* egyenlő feltételek esetén a *hadirokkant iparosokat* és *vállalkozókat* más ajánlattevőkkel szemben előnyben kell részesíteni. Ezen az előnyökön kívül a *hadirokkant kisiparost* 6%-os (ezt az előnyt ma már minden kisiparos megkapja), más *hadirokkant*

iparost és vállalkozót pedig 30.000 P-ig terjedő szállításoknál és munkálatoknál 2% árelőnyben kell részesíteni.

18. *Hadigondozott utcai úrus* zárórán túl is árusíthat.

19. Az *őszeres és zsibárus iparengedélyeket* és házalási engedélyeket 50%-ban hadigondozottaknak kell kiadni.

20. A kizárólagos dohányárusítási és korlátlan *italmérési* engedélyeket 50%-ban hadigondozottaknak kell adományozni. (Az ilyen engedélyek elnyerése iránt beadott kérvényekre 2 pengős okmánybélyeget kell ragasztani.)

Folyamatban van a petróleum-, szesz- és szikvízárusítási engedélyek hadigondozottaknak való adományozása is.

21. A szolgálat (munka) következtében beállott, vagy azzal okszerűen és közvetlenül összefüggő betegség, sérülés vagy egyéb foglalkozás miatt gyógykezelésre, műtetre, vagy egyéb gyógyszerellátásra szoruló hadi- (honvédelmi) rokkantat »hadirokkant jogon« ingyenes kezelésben (orvosi kezelés, kórházi elhelyezés, ápolás, gyógyszer) kell részesíteni. Az I. és II. osztályú rokkantat a kedvezmény akkor is megilleti, ha betegsége nem áll összefüggésben a szolgálattal (munkával).

Az a hadi- (honvédelmi) rokkant, aki valamely betegségi biztosító intézetnek (OTI, MABI) tagja, az illető biztosító intézet által részesül gyógykezelésben, illetve ápolásban és gyógyszerellátásban.

• • •

(E tájékoztató füzet az 1943. évi április hó 1-én érvényes jogszabályok alapján fennállott helyzetet ismerteti.)

